

СТАНОВИЩЕ

от Огнян Герджиков

за труда на Георги Хорозов

„Обезсилване на менителнични ефекти –
материалноправни и процесуални аспекти“

за присъждане на образователната и научна степен „доктор“

Темата на дисертационния труд е несъмнено дисертабилна. В литературата ни няма цялостно изследване на въпроса за обезсилването на менителничните ефекти. Една от основните причини за това е, че до преди 25 години тези ефекти нямаха практическо приложение у нас, поради плановия характер на икономиката. Плюс в избора на темата е интердисциплинарният ракурс. Той е абсолютно оправдан с оглед на обстоятелството, че материалните и процесуалните аспекти са взаимнообусловени и разкъсването им би довело до половинчатост на работата. Трябва да се признае, че темата попада във „висшата математика“ на търговското право. Тя е доволно трудна, с оглед на високата степен на абстрактност.

Следващият въпрос е дали авторът се е справил с поставената научна задача. За да се отговори на този въпрос е необходимо, първо, да се проследи как е структуриран труда и дали и доколко има изведени и защитени тези, опрени на нормативната уредба и на научните постижения в нашата и в чужестранната научна литература. Темата крие много подводни камъни, които могат да се окажат фатални за автор, който няма здрава основа в материалното и процесуалното право. Този случай обаче не е такъв.

Авторът въвежда читателя с обширен увод, в който маркира последователно материалноправните и процесуални проблеми на обезсилването. Следват две глави с разточителни заглавия, за да завърши със заключение, в което са направени основните правни изводи.

Задължително условие за всяко монографично изследване, особено, ако е дисертационен труд, е да е опряно на историкоправен и на сравнителноправен анализ. Без да е разточителен, авторът е проследил възникването и развитието на института на обезсилването на заповедните ценни книги. Направил е преглед на обезсилването в международните актове и в правото на някои страни от континенталната правна система.

В съществената част на монографичния труд, авторът не само умело сърфира по проблемите на обезсилването в теорията и практиката, но поставя на вниманието ни и неизследвани въпроси. Много елегантни и юридически издържани са съжденията по отношение на евентуалната приложимост на косвения иск (*actio obliqua*) по отношение на кредитор на приносителя на менителничния ефект (с. 42 и сл.). Независимо от обстоятелството, дали ще се съгласим или не с извода на автора, трябва да признаем, че юридически много грамотно е обоснована невъзможността да се иска обезсилване на ефекта, в случаите на порок при джирисването (насилие, измама, грешка) – с. 47 и сл. В тези и други подобни случаи проличава умението на автора да прави юридически обосновани заключения, опрени на дълбокото познаване на изследваната материя.

В труда си авторът дава отговор на редица други въпроси, които не само теорията, но и практиката поставят. Затова му помага не само много добрата общотеоретична подготовка, но и огромния практически опит, който той има като адвокат. Такива удачно защитени научни изводи срещаме по отношение на редица материалноправни и процесуалноправни въпроси:

- кому принадлежи правото да иска обезсилване на менителничен ефект;
- какво е действието на решението за обезсилване;
- обезсилването на документа води ли до обезсилване на менителничните изявления, съдържащи се в него;
- решението за обезсилване придобива ли характеристиките на ценна книга, след като замества обезсиления менителничен ефект;

- отмяната на решението за обезсилване води ли до отпадане на правата на молителя;
- трябва ли молителят да се легитимира като добросъвестен приобретател на менителничния ефект;
- как се отразява производството по обезсилване на ефекта върху заповедното производство;
- решението за обезсилване дава ли право на молителя да се снабди с изпълнителен лист по чл. 417 ГПК и т.н.

Като всяко научно съчинение и това търпи несъгласия и критични бележки. Знаейки, че рецензентите, според утвърдените традиции, трябва да намерят недостатъци, авторът е решил да ги облекчи като е допуснал някои свършено очевадни несъответствия. Така стои въпросът с разминаването между заглавието на труда и заглавието на автореферата. Докато дисертацията говори за обезсилване на менителнични ефекти, авторефератът обезсилва заповедните ценни книги. Вярно е, че менителничните ефекти са видове заповедни ценни книги, но не ги изчерпват. Вярно е, също така, че обезсилването на всички видове от рода „заповедни книги“ принципно се подчинява на едни и същи правила, но това не оправдава докрай автора.

Имам известни резерви и по отношение на формулирането на заглавията на двете глави на дисертацията. Те съдържат изброяване на въпросите, които ще подлежат на разглеждане, без да е потърсен по-общ знаменател, под който да могат да се субсумират.

Не знам дали в пиесата си „И най-мъдрият си е малко прост“, Островски е имал предвид и дисертантът Хорозов, но наред с блестящо изведените тези, се срещат и пробойни. Такава пробойна се появява на с. 189, където се твърди, че джирото е консенсуална(?) сделка, понеже пораждало действие от момента на извършването му. На следващата страница се казва, че то можело да бъде и реална сделка, в разновидността на заложно джиро. Изненадващо е, че толкова добре формиран юрист, какъвто безусловно е Георги Хорозов, може да допусне такова твърдение. Делението на сделките на консенсуални и реални е

присъщо единствено на договорите, не и на едностранните сделки, каквото е джирото, във всичките му разновидности. Тази критична бележка има още един адресат – научният консултант, който не я е забелязъл о време, за да я предотврати. За да не се почувства дисертанът прекомерно уязвен, искам да споделя, че великият Айнщайн е допуснал много по-сериозна грешка при първоначалната публикация на Общата му теория на относителността. Руският математик Фридман с изненада открил, че Айнщайн е пропуснал да направи важния извод, който произтичал от уравненията му, а именно, че вселената се разширява. Оказало се, че Айнщайн допуснал глупава грешка при делението на нула, което в математиката е „непростим грях“.

Различни са случаите, при които може да не споделяме едни или други автори тези, но те имат квалификацията на авторски пристрастия, без да прекриват границата на аксиоматичните основи на правната теория. Така напр. на с. 190-191 се поддържа разбирането, че джиросването, при което има порок във волята, джирантът губи не само фактическата власт върху ефекта, но и правата, инкорпорирани в него. Затова – казва авторът – добросъвестните последващи приобретатели придобиват всички права по и върху менителничния ефект. Бих попитал – а недобросъвестните? Те не придобиват инкорпорирани в ефекта права. Ако и джирантът ги е загубил, както твърди авторът, те кому принадлежат? Погасили са се?

Някой може да остане с впечатлението, че работата страда от сериозни пороци, които могат да поставят под съмнение годността ѝ да бъде защитена като докторски труд. Истината е свършено различна. Работата има неизмеримо повече достойнства, отколкото недостатъци. Трябва да се има предвид и изключителната сложност на темата. Тя опира до най-големите дълбочини, както на материалното, така и на процесуалното право. Така, както планините се мерят по върховете, а не по падините, така и научният труд трябва да се измерва по приносите в теорията, а не по едни или други опущения.

С оглед на изложеното смятам, че трудът на Георги Хорозов „Обезсилване на менителнични ефекти – материалноправни и процесуални аспекти“ отговаря на законовите изисквания за

дисертация за присъждане на образователната и научна степен „доктор“. Това го заявявам по дълбоко вътрешно убеждение - категорично и с чиста съвест.

Огнян Герджиков